

הכנסת היועצת המשפטית לכנסת

(סימוכין : 2022-008439)
ירושלים, ה' אדר א' תשפ"ב
06 פברואר 2022

לכבוד
חברי הכנסת

נכבדיי שלום רב,

הנדון: חברי הכנסת ו"נבחרת הדירקטורים"

לאחרונה נשאלתי האם חברי הכנסת רשאים להגיש את מועמדותם לנבחרת הדירקטורים של רשות החברות הממשלתיות. מפאת חשיבות הנושא, אני מוצאת לנכון להביא בפניכם את עמדתי, אף שייתכן שההרשמה לנבחרת בסבב הקרוב נסגרה:

1. "נבחרת הדירקטורים" היא תוצר של הליך המבוצע על ידי רשות החברות הממשלתיות לאיתור מועמדים לכהונה כדירקטורים מקצועיים בחברות הממשלתיות. מינוי דירקטורים בחברות אלה נעשה על ידי שרי הממשלה, בהתאם לחוק החברות הממשלתיות, תשל"ה-1975 (להלן: חוק החברות הממשלתיות).

2. על-פי הדין, במהלך כהונתם חברי הכנסת אינם יכולים להתמנות כדירקטורים בחברות ממשלתיות. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, מונע מחברי הכנסת לעסוק בעיסוק נוסף במקביל לכהונתם בכנסת, ובכללי האתיקה נקבע איסור מפורש על כהונה כדירקטור. כמו כן, סעיפים 17 ו-60א לחוק החברות הממשלתיות קובעים כי חבר הכנסת אינו כשיר לכהן כדירקטור בחברה ממשלתית ובתאגיד שהוקם בחוק.

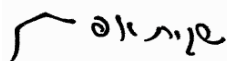
3. השאלה, אם כן, היא האם ישנה מניעה שחבר הכנסת יגיש, במהלך כהונתו, מועמדות לנבחרת הדירקטורים, במטרה שלאחר כהונתו תיפתח בפניו האפשרות להתמנות לדירקטור. זאת, נוכח העובדה שהגשת מועמדות לנבחרת הדירקטורים אפשרית להבנתי רק אחת למספר שנים.

4. מדובר בשאלה מורכבת המערבת גם היבטים של חופש העיסוק, לצד סוגיות של טוהר המידות, מעמד חברי הכנסת וכבוד הכנסת וחבריה. באיזון הכולל בין מכלול ערכים ואינטרסים אלה, ולא בלי לבטים, אני סבורה כי על חברי הכנסת להימנע מהגשת מועמדות לנבחרת הדירקטורים.

5. מכח עקרון הפרדת הרשויות, אחד מתפקידיה המרכזיים של הכנסת הוא פיקוח על עבודת הממשלה. פיקוח אפקטיבי ואמיתי מחייב יצירת הפרדה ברורה בין הגוף המפקח – חברי הכנסת, לבין הגוף המפוקח – הממשלה על זרועותיה השונות. לשם הפרדה זו, בהתאם לחוק, חלות על חברי הכנסת הן זכויות, ובהן גם חסינות, שמטרתה למנוע פגיעה בידי הרשויות האחרות, והן חובות, ובהן הגבלות שונות בחקיקה, בכללי האתיקה ובהחלטות ועדת האתיקה. ברוח זו, יש לייצר הפרדה "מוסדית" גם בהקשר של נבחרת הדירקטורים.

6. אומנם, היכללות בנבחרת הדירקטורים אינה מקימה כשלעצמה את ניגוד העניינים המוסדי. אך הבעייתיות נעוצה בהליך הגיבוש של הנבחרת. היכללות בנבחרת הדירקטורים אינה הליך פורמלי-טכני, אלא הליך המחייב הפעלת שיקול דעת מהותי מצד רשות החברות. עצם הגשת המועמדות לנבחרת הדירקטורים מעמידה אפוא את חבר הכנסת בניגוד עניינים אישי מובנה בין תפקידו כמפקח, לבין הכרעת רשות החברות בעניינו, בעודו מכהן כחבר הכנסת.
7. כאשר חבר הכנסת פועל במהלך כהונתו לקדם את מועמדותו לתפקיד שאליו ימונה בידי גוף ממשלתי קיים חשש, ולו למראית עין, שחבר הכנסת יפעל במסגרת תפקידו הפרלמנטרי לטובת הגוף הממשלתי המכריע בעניין היכללותו בנבחרת. לכך מתווסף הקושי האינהרנטי שבהגשת מועמדות לתפקיד שנאסר על חבר הכנסת מלכהן בו; בכל אלה יש גם משום פגיעה בכבודה של הכנסת ובמעמדה כרשות מפקחת יעילה.
8. יוער כי גם עובדי מדינה, ובכלל זה שרים ומנכ"לים של משרדי הממשלה, אינם רשאים להגיש מועמדות לנבחרת הדירקטורים, גם לא כדי לשמש כדירקטורים לאחר כהונתם הציבורית. במובן זה אין שוני ביחס לחברי הכנסת, ואין מקום להחיל בעניינם כלל אחר.
9. אכן, תוצאת הדברים עלולה לפגוע בחופש העיסוק של חבר הכנסת, לאחר כהונתו, נוכח העובדה שגיבוש נבחרת הדירקטורים נעשה רק אחת לכמה שנים. ואולם, אלו חלק ממכלול המגבלות החלות על חבר הכנסת גם בהקשרים רחבים יותר. מכל מקום, הדבר דרוש לדעתי לשם שמירה על מעמדם של חברי הכנסת עצמם וכן על מעמדה העצמאי של הכנסת כרשות המפקחת על הממשלה.

בכבוד רב,

שגית אפיק

העתק:
חבר הכנסת מיקי לוי, יושב ראש הכנסת